

CENTAR
ZA ISTRAŽIVANJE
JAVNIH POLITIKA

Kakav je položaj žena u oružanim snagama Zapadnog Balkana?

Kakav je položaj žena u oružanim snagama Zapadnog Balkana? Rezultati istraživanja u kom su učestvovali predstavnici Ministarstva odbrane Bosne i Hercegovine, BJR Makedonije, Srbije i Crne Gore objavljena su u studiji „Položaj žena u oružanim snagama Zapadnog Balkana“, a u okviru u projekta „Podrška integraciji načela rodne ravnopravnosti u reformu sektora bezbednosti na Zapadnom Balkanu“ koji podržava Program za razvoj Ujedinjenih nacija/SEESAC (seesac.org).

Studija sadrži detaljne statističke podatke o zastupljenosti žena u oružanim snagama ove četiri balkanske države, kao i prikaz politika i prakse upravljanja personalom (strateški odnos prema prijemu žena u oružane snage, mere za povećanje njihovog broja u oružanim snagama, način selekcije i karijernog vođenja, praćenje napuštanja službe), pregled politika i mera koje se tiču uslova rada (usaglašavanje privatnog i profesionalnog života, zaštita na radu, plate, infrastruktura, institucionalni mehanizmi rodne ravnopravnosti, kodeks ponašanja, uvođenje rodno osetljivog jezika, prevencija seksualnog uznemiravanja i sankcionisanje rodne diskriminacije), prikaz politike i prakse uvođenja rodne ravnopravnosti u programe obuke i školovanja, i preporuke za povećanje zastupljenosti žena u oružanim snagama Zapadnog Balkana.

U studiji je istaknuto da je ostvaren napredak u uvođenju rodne ravnopravnosti u sisteme odbrane država koje su učestvovala u istraživanju. Kao pokazatelji napretka ističu se: otvaranje vojnih akademija za školovanje žena; prijem žena na dužnosti profesionalnih vojnika; usvajanje nacionalnih akcionih planova za primenu rezolucije SB UN 1325 o ženama, miru i bezbednosti; formiranje institucionalnih tela za unapređenje rodne ravnopravnosti; uvođenje rodno osetljive statistike; uvođenje rodne ravnopravnosti u programe obuke i povećanje broja aktivnosti u oblasti rodne ravnopravnosti.

Izazovi sa kojima se ove države suočavaju u procesu integracije rodne ravnopravnosti u oružanim snagama odnose se na nedovoljnu zastupljenost žena u oružanim snagama i povećanje njihove zainteresovanosti za pristupanje u oružane snage, karijerno vođenje i prevazilaženje rodnih stereotipa koji su još uvek prisutni, prilagođavanje infrastrukture prema različitim potrebama polova i drugo.

Rezultati istraživanja su pokazali da žene čine između 5,59% i 8,97% pripadnika oružanih snaga Bosne i Hercegovine, Makedonije, Srbije i Crne Gore. U oružanim snagama članica NATO, poređenja radi, taj broj je između 2,55% i 21%. U kopnenoj vojsci između 3,85% i 4,93% pripadnika su žene, u vazduhoplovstvu i protivvazduhoplovnoj odbrani između 1,5% i 4,89%. U mornarici Crne Gore žene su zastupljene sa 0,69%. Žene su najzastupljenije u takozvanim drugim službama oružanih snaga (civilna lica u vojnoj službi, medicinsko osoblje, administrativno osoblje, vojna policija i rezervni sastav) gde čine između 9,81% i 41% ukupnog sastava. U multinacionalnim operacijama učestvuju između 1,61% i 9% žena (ovo je upravo procenat učešća u operacijama koje izvode snage Srbije).

Broj žena na komandnim pozicijama u oružanim snagama i dalje nije veliki. U Crnoj Gori nema žena na komandnim pozicijama, u BiH ih je 1,78%, u Srbiji 1,05%, a najviše su zastupljene u Makedoniji sa 2,94%. Kada je reč o upravljačkim pozicijama u oružanim snagama ili ministarstvima odbrane, zanimljivo je da u BiH i Crnoj Gori nema žena u uniformi na tim pozicijama. U Makedoniji one zauzimaju 5,7% upravljačkih mesta u oružanim snagama, ali ne i u Ministarstvu odbrane, dok je u Srbiji 1,03% žena u uniformi na upravljačkim pozicijama i u oružanim snagama i u Ministarstvu odbrane.

Kada je reč o školovanju na Vojnoj akademiji i osnovnoj vojnoj obuci žene su ravnopravno zastupljene među najboljim polaznicima. Statistika predstavljena u studiji odnosi se na sisteme vojnog obrazovanja u Makedoniji i Srbiji, ali je bitno znati da se, na osnovu bilateralnih sporazuma, na njima školuju i lica iz BiH i Crne Gore jer ove dve države nemaju škole vojnog usmerenja i vojne akademije. U Srbiji su 2013. godine 17,54% diplomaca vojne akademije činile pripadnice ženskog pola, a njihov udeo u 10% najboljih studenata iznosio je 25%.

U slučaju Srbije identifikovano je da postoji načelno opredeljenje za postepeno povećanje zastupljenosti žena u MO i VS i to bez određivanja konkretnih kvota na

godišnjem nivou, kao i da je NAP za primenu rezolucije SB UN 1325 definisao da do 2015. godine treba postići zastupljenost od minimum 30% žena u sektoru bezbednosti.

Radna grupa je u studiji razvila i preporuke za povećanje zastupljenosti žena u oružanim snagama država Zapadnog Balkana, posebno na mestima odlučivanja, kreiranja i sprovođenja politika. Predloženo je da se usvoji dugoročni strateški pristup u cilju povećanja broja kvalifikovanih kandidatkinja za prijem u oružane snage, da postoje osobe zadužene za pitanja rodne ravnopravnosti, mere za rodno osetljivo upravljanje personalom, da se nadležni podstiču da kvalifikovane žene upućuju na školovanje i usavršavanje i da ohrabruju njihovu prijavu za ove programe. Jedna od preporuka odnosi se i na ohrabrivanje žrtava da prijave rodnu diskriminaciju i seksualno uznemiravanje, kao i na jačanje mehanizama reagovanja i zaštite u ovakvim slučajevima.

Predsednica Centra za istraživanje javnih politika Svetlana Đurđević-Lukić je savetnica na projektu „Podrška integraciji načela rodne ravnopravnosti u reformu sektora bezbednosti na Zapadnom Balkanu“ UNDP/SEESAC u okviru koga je realizovana ova studija.

Tatjana Milić istraživačica u **Centru za istraživanje javnih politika**

Foto: Stanko Djalic Blic